



## Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO  
YVES BOT IŠVADA,  
pateikta 2013 m. birželio 20 d.<sup>1</sup>

**Byla C-309/12**

**Maria Albertina Gomes Viana Novo,  
Ezequiel Martins Dias,  
Gabriel Inácio da Silva Fontes,  
Marcelino Jorge dos Santos Simões,  
Manuel Dourado Eusébio,  
Alberto Martins Mineiro,  
Armando Gomes de Faria,  
José Fontes Cambas,  
Alberto Martins do Alto,  
José Manuel Silva Correia,  
Marilde Marisa Moreira Marques Moita,  
José Rodrigues Salgado Almeida,  
Carlos Manuel Sousa Oliveira,  
Manuel da Costa Moreira,  
Paulo da Costa Moreira,  
José Manuel Serra da Fonseca,  
Ademar Daniel Lourenço Dias,  
Ana Mafalda Azevedo Martins Ferreira  
prieš  
Fundo de Garantia Salarial IP**

(Tribunal Central Administrativo Norte (Portugalija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam — Direktyva 80/987/EEB —  
Direktyva 2001/74/EB — 3 ir 4 straipsniai — Su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų garantija —  
Garantijos ribojimas laiko atžvilgiu — Garantijos taikymas tik reikalaujamoms sumoms, kurios tapo  
mokėtinos per paskutinius šešis mėnesius iki prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo —  
Anksčiau darbuotojų pateiktas ieškinys dėl jiems reikalaujamų nesumokėtų sumų sumokėjimo ir  
priverstinio išieškojimo — Poveikis“

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam<sup>2</sup>, iš dalies pakeistos 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/74/EB, 4 ir 10 straipsnių išaiškinimo<sup>3</sup>.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — OL L 283, p. 23; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 217.

3 — OL L 270, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 261 (toliau – Direktyva 80/987). Direktyva 80/987 buvo kodifikuota 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam (OL L 283, p. 36). Tačiau pastaroji *ratione temporis* pagrindinėje byloje netaikytina.

2. Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant M. A. Gomes Viana Novo ir kitų septyniolikos nemokaus darbdavio darbuotojų ginčą su *Fundo de Garantia Salarial IP* (Darbo užmokesčio garantijos fondas)<sup>4</sup> dėl su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų, kuriuos prašyta FGS padengti remiantis Direktyvą 80/987 perkeliančiomis Portugalijos teisės nuostatomis.

3. Šia direktyva valstybės narės įpareigojamos sukurti garantijų instituciją, kuri padengtų darbuotojų reikalaujamas nesumokėtas sumas jų darbdaviui tapus nemokiam<sup>5</sup>, tačiau valstybės narės turi teisę garantijos pareigą apriboti arba laiko, arba erdvės atžvilgiu, arba abiem atžvilgiais kartu.

4. Pagrindinė byla susijusi su galimybe apriboti garantiją laiko atžvilgiu. Portugalijos įstatymų leidėjas pasinaudojo šia galimybe ir nustatė atskaitinį laikotarpį, t. y. šeši mėnesiai iki prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo teismui<sup>6</sup> arba prašymo taikyti taikinimo procedūrą pateikimo.

5. *Tribunal Central Administrativo Norte* (Portugalija), gavęs darbuotojų, kurių reikalaujamos sumos tapo mokėtinos anksčiau, nei prasidėjo atskaitinis laikotarpis, ieškinį, klausia, ar šiems darbuotojams pareiškus teisme ieškinį, kad būtų nustatytas jų su darbo užmokesčiu susijusių reikalaujamų sumų dydis ir jos būtų išieškotos priverstine tvarka, šis atskaitinis laikotarpis turi būti nustatomas atsižvelgiant į šio ieškinio pareiškimo datą.

6. Šioje išvadoje pasiūlysiu Teisingumo Teismui nuspręsti, jog Direktyvos 80/987 3 ir 4 straipsniai, siejami su vienodo požiūrio principu, turi būti aiškinami taip, kad jais nedraudžiama, jog darbdaviui tapus nemokiam su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų garantija pagal nacionalinę teisę apimtų tik reikalavimus, kurie tapo mokėtini per paskutinių šešių mėnesių laikotarpį iki prašymo pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo, jeigu, kalbant apie darbuotojus, kurie iš pradžių kreipėsi į teismą, kad būtų nustatytas jų reikalaujamų su darbo užmokesčiu susijusių sumų dydis, ir kurių inicijuotas priverstinis išieškojimas buvo nesėkmingas dėl darbdavio nemokumo, šis atskaitinis laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo prašymo nustatyti reikalaujamų sumų dydį pateikimo teismui.

7. Be to, priminsiu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šiuo atveju jis gali taip aiškinti nacionalinę teisę, ir, jei toks aiškinimas negalimas, netaikyti jos pagrindinėje byloje.

## I – Teisės aktai

### A – *Sajungos teisė*

8. Pirminės Direktyvos 80/987 redakcijos 3 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad garantijos laikotarpis turi būti skaičiuojamas iki iš anksto apibrėžtos datos, kurią valstybės narės galėjo pasirinkti iš trijų datų, išvardytų minėto straipsnio 2 dalyje.

4 — Toliau – FGS.

5 — Iš 2011 m. vasario 28 d. Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl tam tikrų Direktyvos 2008/94 dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam nuostatų įgyvendinimo ir taikymo (COM(2011) 84 galutinis) matyti, kokio dydžio sumas garantijų institucijos išmokėjo 2006–2009 m. (žr. techninį priedą).

6 — Pagal minėtos ataskaitos 3 punktą šešios valstybės narės (Bulgarijos Respublika, Čekijos Respublika, Danijos Karalystė, Graikijos Respublika, Maltos Respublika ir Austrijos Respublika) pasirinko tokį patį sprendimą, tačiau kitos septynios valstybės (Airija, Italijos Respublika, Kipro Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Lenkijos Respublika ir Slovakijos Respublika) apibrėžė atskaitinį laikotarpį, kurio pabaiga yra ta pati, bet jis ilgesnis, o Belgijos Karalystė pasirinko kitokią atskaitinę datą – įmonės uždarymo dieną. Kitos dvylika valstybių (Vokietijos Federacinė Respublika, Estijos Respublika, Ispanijos Karalystė, Prancūzijos Respublika, Liuksemburgo Didžioji Hercogystė, Vengrijos Respublika, Nyderlandų Karalystė, Rumunija, Slovakijos Respublika, Suomijos Respublika, Švedijos Karalystė, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė) nenustatė atskaitinio laikotarpio. Taip pat žr. lyginamąją lentelę „Limitations to the liability of the guarantee institutions (Implementation of Article 4 of Directive 2008/94/EC)“, kurią Komisija parengė 2011 m. rugsėjo mėn. remdamasi 2007 m. sausio mėn. tyrimu dėl Direktyvos 80/987 perkėlimo į nacionalinę teisę ir vėliau valstybių narių pateikta informacija.

9. Konkrečiai kalbant, šiame 3 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad garantijų institucijos, laikantis 4 straipsnio reikalavimų, užtikrintų darbdavio neapmokėtų reikalavimų, kylančių dėl darbo sutarčių ar darbo santykių ir susijusių su darbo užmokesčiu už laikotarpį iki nustatytos datos, apmokėjimą.

2. Valstybių narių pasirinkimu 1 dalyje nurodyta data gali būti:

- darbdavio nemokumo pradžios data arba
- pranešimo atitinkamam darbuotojui apie jo atleidimą iš darbo dėl darbdavio nemokumo data, arba
- darbdavio nemokumo pradžios data, arba data, kai su atitinkamu darbuotoju nutraukiama darbo sutartis arba darbo santykiai dėl darbdavio nemokumo.“

10. Atsižvelgiant į tai, kurią iš šių trijų galimybių valstybės narės pasirinko, pirminės Direktyvos 80/987 redakcijos 4 straipsnio 2 dalyje buvo apibrėžti „nesumokėti reikalavimai“, kuriems, kad ir kaip būtų, turėjo būti taikoma garantija, jei taikydama 4 straipsnio 1 dalį valstybė narė nuspręstų šią garantiją laiko atžvilgiu apriboti.

11. Pagal minėtą 4 straipsnį:

„1. Valstybės narės turi teisę apriboti 3 straipsnyje nurodytą garantijų institucijų mokėjimo įsipareigojimus.

2. Jeigu valstybės narės pasinaudoja 1 dalyje nurodyta galimybe, jos turi:

- 3 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje minimu atveju užtikrinti, kad būtų patenkinti reikalavimai, susiję su darbo užmokesčiu už paskutinius tris mėnesius pagal darbo sutartį, arba darbo santykius, buvusius šešis mėnesius iki darbdavio nemokumo pradžios,
- 3 straipsnio 2 dalies antroje įtraukoje minimu atveju užtikrinti, kad būtų patenkinti reikalavimai, susiję su darbo užmokesčiu už paskutinius tris mėnesius pagal darbo sutartį, arba darbo santykius, kurie tęsėsi iki pranešimo įteikimo atitinkamam darbuotojui apie jo atleidimą iš darbo dėl darbdavio nemokumo datos,
- 3 straipsnio 2 dalies trečioje įtraukoje minimu atveju užtikrinti, kad būtų patenkinti reikalavimai, susiję su darbo užmokesčiu už paskutinius 18 mėnesių pagal darbo sutartį, arba darbo santykius, kurie tęsėsi iki darbdavio nemokumo pradžios arba iki datos, kai su atitinkamu darbuotoju nutraukiama darbo sutartis arba darbo santykiai dėl darbdavio nemokumo. Šiuo atveju valstybės narės gali apriboti mokėjimo įsipareigojimus įpareigojant atitinkamai sumokėti už aštuonių savaičių laikotarpį arba už kelis trumpesnius laikotarpius, kurių bendra trukmė yra aštuonios savaitės.

<...>“

12. Dabar Direktyvos 80/987 3 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės imasi priemonių, būtinų užtikrinti, kad garantijų institucijos, laikantis 4 straipsnio reikalavimų, užtikrintų darbuotojams nesumokėtų reikalavimų, kylančių dėl darbo sutarčių ar darbo santykių, patenkinimą, įskaitant, jeigu numatyta nacionalinės teisės aktais, išeitines išmokas dėl nutrauktų darbo santykių.

Reikalavimai, kuriuos perėmė garantijų institucija, yra neapmokėti su darbo užmokesčiu susiję reikalavimai už laikotarpį iki valstybių narių nustatytos datos ir (arba), kai kuriais atvejais, po jos.“

13. Direktyvos 80/9870 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės turi teisę apriboti 3 straipsnyje nurodytų garantijų institucijų atsakomybę.

2. Jeigu valstybės narės pasinaudoja 1 dalyje nurodyta galimybe, jos nurodo laikotarpio, už kurį garantijų institucija turi patenkinti neapmokėtus reikalavimus, trukmę. Tačiau jis negali būti trumpesnis nei laikotarpis, apimantis paskutinių trijų mėnesių darbo santykių iki ir (arba) po 3 straipsnyje nurodytos datos, darbo užmokestį. Valstybės narės ši minimalų trijų mėnesių laikotarpį gali įskaityti į atskaitinį laikotarpį, kuris būtų [turi būti] ne trumpesnis kaip šeši mėnesiai.

Valstybės narės, kurių atskaitinis laikotarpis ne trumpesnis kaip 18 mėnesių, gali iki aštuonių savaičių sutrumpinti laikotarpį, už kurį garantijų institucija turi patenkinti neapmokėtus reikalavimus. Tokiu atveju apskaičiuojant minimalų laikotarpį remiamasi tais laikotarpiais, kurie yra palankiausi darbuotojui.“

14. Direktyvos 80/987 10 straipsnyje nurodyta:

„Ši direktyva nepažeidžia valstybių narių teisės:

a) imtis būtinų priemonių piktnaudžiavimams išvengti;

<...>“

B – *Portugalijos teisė*

15. 2003 m. rugpjūčio 27 d. Įstatymo Nr. 99/2003 dėl Darbo kodekso patvirtinimo 380 straipsnyje numatyta, kad darbuotojų reikalaujamų sumų dėl darbo sutarties ir jos pažeidimo ar nutraukimo, kurių darbdavys negali padengti dėl nemokumo ar sunkios ekonominės padėties, mokėjimą užtikrina FGS, kaip numatyta atitinkamuose teisės aktuose.

16. 2004 m. liepos 29 d. Įstatymo Nr. 35/2004 317 straipsnyje nustatyta, kad FGS padengia, jeigu to nepadaro darbdavys, sumas, reikalaujamas dėl darbo sutarties ir jos pažeidimo ar nutraukimo, kaip tai numatyta paskesniuose straipsniuose.

17. Šio įstatymo 318 straipsnyje, kuriame patikslinama, kokiems atvejams taikoma garantija, numatyta:

„1. [FGS] padengia pirmesniame straipsnyje nurodytas reikalaujamas sumas tais atvejais, kai teismas pripažino darbdavį nemokiu.

2. [FGS] taip pat padengia pirmesnėje dalyje nurodytas reikalaujamas sumas, jeigu buvo pradėta 1998 m. spalio 20 d. Dekrete-įstatyme Nr. 316/98 numatyta taikinimo procedūra.

3. Nepažeidžiant pirmesnės šio straipsnio dalies, jeigu taikinimo procedūra netęsima dėl atmesto prašymo ar nutraukimo, kaip numatyta 1998 m. spalio 20 d. Dekreto-įstatymo Nr. 316/98 4 ir 9 straipsniuose, ir įmonės darbuotojai reikalavo padengti [FGS] užtikrinamus reikalavimus, turi būti kreipiamasi į teismą dėl įmonės pripažinimo nemokia.

4. Kad būtų įvykdyta tai, kas nustatyta pirmesnėse šio straipsnio dalyse, kai įmonės turi įdarbinusios darbuotojus, [FGS] turi būti informuojamas:

a) teismų apie konkrečią nemokumo ir atitinkamo jo paskelbimo procedūrą;

b) Pagalbos mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir investicijoms instituto (*Instituto de Apoio às Pequenas e Médias Empresas e ao Investimento* (IAPMEI) apie prašymą dėl taikinimo procedūros, jo atmetimą arba procedūros nutraukimą.“

18. To paties įstatymo 319 straipsnyje patenkintini reikalavimai apibrėžiami taip:

„1. [FGS] padengia 317 straipsnyje numatytas reikalaujamas sumas, kurios tapo mokėtinos per šešis mėnesius iki ieškinio pareiškimo arba pirmesniame straipsnyje nurodyto prašymo pateikimo.

2. Jeigu reikalaujamos sumos netapo mokėtinos per pirmesnėje dalyje nurodytą atskaitinį laikotarpį arba jų suma yra mažesnė už paskesnio straipsnio [1] dalyje nurodytą maksimalią ribą, [FGS] patenkina iki šios ribos reikalavimus, kilusius po minėto atskaitinio laikotarpio.

3. [FGS] padengia tik tas reikalaujamas sumas, kurias sumokėti pareikalauta mažiausiai prieš tris mėnesius iki jų atitinkamo senaties termino suėjimo.“

19. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal nacionalinių teismų praktiką, kai teismas pripažįsta darbdavį nemokiu, FGS padengia reikalaujamas su darbo užmokesčiu susijusias sumas, kurios tapo mokėtinos per paskutinius šešis mėnesius iki proceso dėl nemokumo pripažinimo pradžios arba prašymo dėl taikinimo procedūros taikymo pateikimo dienos.

## II – Ginčas pagrindinėje byloje ir prejudicinis klausimas

20. 2003 m. balandžio mėn. ieškovų pagrindinėje byloje darbdavys nustojo mokėti jiems atlyginimą, todėl 2003 m. rugsėjo 15 d. jie nutraukė savo darbo sutartis<sup>7</sup>, o 2004 m. vasario 10 d. kreipėsi į *Tribunal de trabalho de Barcelos* (Barcelos darbo teismas, Portugalija), kad būtų nustatytas jų su darbo santykiais susijusių reikalaujamų sumų dydis ir jos būtų išieškotos priverstine tvarka. Jų prašymas buvo patenkintas.

21. Kadangi įmonės turto nepakako šioms reikalaujamoms sumoms sumokėti, 2005 m. lapkričio 28 d. ieškovai pagrindinėje byloje kreipėsi į *Tribunal de comércio de Vila Nova de Gaia* (Vila Nova de Gaia komercinis teismas, Portugalija) ir prašė pripažinti minėtą darbdavį nemokiu. Pripažinus jį nemokiu, buvo pareikšti su darbo užmokesčiu susiję reikalavimai.

22. 2006 m. liepos 26 d. ieškovai pagrindinėje byloje kreipėsi į FGS dėl jų reikalaujamų sumų sumokėjimo. 2006 gruodžio 21 ir 26 d. nutarimais FGS pirmininkas atmetė šiuos prašymus tuo pagrindu, kad reikalaujamos sumos tapo mokėtinos anksčiau nei per paskutinius šešis mėnesius iki procedūros dėl darbdavio pripažinimo nemokiu pradžios, t. y. iki Įstatymo Nr. 35/2004 319 straipsnio 1 dalyje numatyto atskaitinio laikotarpio pradžios.

23. Ieškovams pagrindinėje byloje paprašius šiuos nutarimus pripažinti negaliojančiais, *Tribunal administrativo e fiscal do Porto* (Porto mokesčių ir administracinis teismas, Portugalija) 2010 m. kovo 18 d. sprendimu šį ieškinį atmetė.

7 — Portugalijos vyriausybės teigimu, išskyrus A. M. Azevedo Martins Ferreira, kuri nutraukė savo sutartį 2004 m. balandžio 14 d.

24. Tada ieškovai pagrindinėje byloje pateikė apeliacinį skundą *Tribunal Central Administrativo Norte*, kuris nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Sąjungos teisė, būtent dėl su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų užtikrinimo darbdaviui tapus nemokiam, ypač Direktyvos [80/987] 4 ir 10 straipsniai, turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią užtikrinamos tik reikalaujamos sumos, kurios tapo mokėtinos [per] paskutinius šešis mėnesius iki ieškinio dėl darbdavio nemokumo pareiškimo, nors darbuotojai pastarajam pareiškė ieškinį darbo teisme siekdami, kad šis nustatytų jiems turimų sumokėti sumų dydį ir išduotų vykdomąjį raštą dėl šių sumų išieškojimo?“

### III – Vertinimas

25. Atliksiu vertinimą vadovaudamasis keturiais principais, kurie kyla iš Teisingumo Teismo praktikos, susijusios su Direktyvos 80/987 aiškinimu.

26. Pirma, taikydamas klasikinę aiškinimo taisyklę Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad atvejai, kuriais valstybės narės gali apriboti garantijų institucijų atsakomybę konkrečiu laikotarpiu, yra išimtiniai, nurodė, kad atitinkamos nuostatos turi būti aiškinamos siaurai<sup>8</sup>.

27. Šiuo atžvilgiu svarbu nepamiršti, jog Direktyva 80/987, kurios tikslas – apsaugoti darbuotojus darbdaviui tapus nemokiam, įtvirtinamas principas, kad darbuotojai turi teisę į jų reikalaujamų nesumokėtų sumų, susijusių su darbo užmokesčiu už laikotarpį iki valstybių narių nustatytos datos arba atitinkamu atveju – po jos, sumokėjimo garantiją<sup>9</sup>.

28. Šios direktyvos 4 straipsnyje valstybėms narėms tik išimtinai leidžiama apriboti garantijos laikotarpį ir atitinkamai su juo susijusią garantijų institucijos pareigą sumokėti, jei užtikrinama minimali garantija, kurios sąlygos priklauso nuo atskaitinės datos, kurią jos pasirenko taikydamos minėtos direktyvos 3 straipsnį.

29. Antra, Teisingumo Teismas apribojo valstybių narių diskreciją, siekdamas atsižvelgti į socialinį direktyvos 80/987 tikslą – nepažeidžiant palankesnių valstybių narių įstatymų nuostatų, Europos Sąjungos lygmeniu užtikrinti darbuotojams minimalią apsaugą darbdaviui tapus nemokiam ir įtvirtinti minimalias reikalaujamų nesumokėtų sumų, atsirandančių dėl darbo sutarčių arba santykių ir susijusių su darbo užmokesčiu už tam tikrą laikotarpį, mokėjimo garantijas<sup>10</sup>.

30. Kartu taikant šiuos du pirmuosius principus darytinos dvi pagrindinės išvados.

31. Pirma, vieninteliai galimi darbuotojo teisės į minimalias garantijas apribojimai – tai apribojimai, aiškiai numatyti Direktyvos 80/987 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Šie apribojimai išimtinai susiję su laikotarpiu, už kurį mokama, arba su šio mokėjimo suma, todėl darytina išvada, kad Direktyvai 80/987 prieštarauja nacionalinės teisės normos, pagal kurias nemokaus darbdavio darbuotojas, kad galėtų visiškai pasinaudoti teise į su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų patenkinimą, yra įpareigojamas užsiregistruoti kaip ieškantis darbo asmuo<sup>11</sup>.

8 — Žr. 1998 m. liepos 14 d. Sprendimą *Regeling* (C-125/97, Rink. p. I-4493, 20 punktas), 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Walcher* (C-201/01, Rink. p. I-8827, 38 punktas) ir 2011 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *van Ardenne* (C-435/10, Rink. p. I-11705, 31 ir 34 punktai).

9 — Žr. Direktyvos 80/987 3 straipsnio 2 dalį.

10 — Šiuo klausimu žr. 1997 m. liepos 10 d. Sprendimą *Maso ir kt.* (C-373/95, Rink. p. I-4051, 56 punktas), minėtą Sprendimą *Regeling* (3, 20 ir 21 punktai), 1999 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Everson ir Barrass* (C-198/98, Rink. p. I-8903, 3 ir 20 punktai), 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Mau* (C-160/01, Rink. p. I-4791, 3 ir 42 punktai), minėtą Sprendimą *Walcher* (38 punktas), 2004 m. kovo 4 d. Sprendimą *Barsotti ir kt.* (C-19/01, C-50/01 ir C-84/01, Rink. p. I-2005, 35 punktas), 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Visciano* (C-69/08, Rink. p. I-6741, 27 punktas), 2011 m. vasario 10 d. Sprendimą *Lotta Andersson* (C-30/10, Rink. p. I-513, 25 punktas) ir minėtą Sprendimą *Ardenne* (27 ir 34 punktai).

11 — Žr. minėto Sprendimo *Ardenne* 35 punktą.

32. Antra, net jei nacionalinėje teisėje numatyti apribojimai priskirtini prie vienos arba kitos iš dviejų apribojimų kategorijų, kurios kaip išimtys numatytos Direktyvos 80/987 4 straipsnyje, jais negali būti apribojama arba panaikinama šia direktyva užtikrinama minimali apsauga.

33. Šis reikalavimas, be kita ko, turi įtakos tam, kaip atsižvelgiama į darbdavio per garantijos laikotarpį atliktus mokėjimus. Pavyzdžiui, buvo nuspręsta, kad per šį laikotarpį darbuotojams sumokėtas darbo užmokestis negali būti išskaičiuotas iš maksimalios sumos, kurią valstybė narė nustatė nesumokėtoms reikalaujamos sumoms garantuoti<sup>12</sup>, ir kad kai tam tikras darbuotojas savo darbdaviui pareiškia tiek reikalavimus už darbo laikotarpius, ankstesnius nei atskaitinis laikotarpis, tiek reikalavimus už patį atskaitinį laikotarpį, šis darbo užmokestis visų pirma turi būti priskiriamas prie ankstesnių reikalavimų<sup>13</sup>.

34. Vadovaudamasis ta pačia logika, Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad sąvoka „darbo santykiai“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 80/987 3 ir 4 straipsnius, neapima laikotarpių, dėl kurių pagal jų pobūdį negali kilti nesumokėtų su darbo santykiais susijusių reikalavimų, pavyzdžiui, toks laikotarpis, kai darbo santykiai sustabdyti dėl tėvystės atostogų<sup>14</sup>.

35. Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvoje 80/987 nustatytos garantijos atsiradimo sąlygos yra kitokios nei sąlygos, pagal kurias nustatomos pačios nesumokėtos reikalaujamos sumos, kurioms taikoma garantija<sup>15</sup>. Remiantis tuo darytina išvada, kad nors garantija negali būti suteikta, kol nepriimamas sprendimas pradėti kolektyvinį darbdavio nemokumo procesą, arba, nesant pakankamai aktyvų, konstatavus galutinį įmonės uždarymą, laikotarpis, už kurį nesumokėtoms reikalaujamos sumoms taikoma garantija, nebūtinai nustatomas nuo šio sprendimo priėmimo dienos.

36. Vadovaudamasis šiuo principu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad darbdavio nemokumo pradžios data, kaip ji suprantama pagal pirminės Direktyvos 80/987 redakcijos 4 straipsnio 2 dalį, turėjo būti laikoma ne sprendimo, kuriuo sprendžiama dėl sprendimo pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo, o prašymo pradėti šį procesą data<sup>16</sup>. Pagrįsdamas šį sprendimą jis pažymėjo, kad sprendimas pradėti procesą gali būti priimtas praėjus daug laiko po darbo laikotarpių, su kuriais susijęs nesumokėtas darbo užmokestis, pabaigos, todėl šio darbo užmokesčio sumokėjimas galėjo būti visai negarantuojamas pagal Direktyvą 80/987 dėl priežasčių, nesusijusių su darbuotojų elgesiu.

37. Ketvirta, Teisingumo Teismas nustatė taisyklę, kad nacionalinėje teisėje pripažįstama galimybe aiškiai apibrėžti mokėjimus, už kuriuos atsakinga garantijų institucija, neturi būti pažeistos pagrindinės teisės, tarp kurių ir bendrasis lygybės principas<sup>17</sup>, pagal kurį reikalaujama vienodų situacijų nevertinti skirtingai, nebent toks skirtingas vertinimas yra objektyviai pagrįstas<sup>18</sup>.

38. Remiantis tuo, be kita ko, darytina išvada, kad kai pagal nacionalinės teisės aktus išmokas, pagal įstatymą mokėtinas nutraukus darbo sutartį ir teismo pripažintas, turi padengti garantijų institucija, nes darbdavys tapo nemokus, to paties pobūdžio išmokos, pripažintos darbuotojo ir darbdavio teisme sudarytu ir teisminės institucijos patvirtintu susitarimu, turi būti vertinamos taip pat<sup>19</sup>.

12 — Žr. minėto Sprendimo *Regeling* 21 ir 22 punktus.

13 — Žr. minėto Sprendimo *Barsotti ir kt.* 38 punktą.

14 — Žr. minėto Sprendimo *Mau* 39–44, 52 ir 53 punktus.

15 — Žr. 1997 m. liepos 10 d. Sprendimą *Bonifaci ir kt. ir Berto ir kt.* (C-94/95 ir C-95/95, Rink. p. I-3969, 39 punktus) ir minėto Sprendimo *Maso ir kt.* 49 punktą.

16 — Žr. minėtų sprendimų *Bonifaci ir kt. ir Berto ir kt.* 42 ir 44 punktus; *Maso ir kt.* 52 ir 54 punktus ir *Mau* 22, 47 ir 48 punktus.

17 — Žr. 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Rodríguez Caballero* (C-442/00, Rink. p. I-11915, 29–32 punktai), 2004 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Olaso Valero* (C-520/03, Rink. p. I-12065, 34 punktus), 2005 m. gruodžio 13 d. Nutartį *Guerrero Pecino* (C-177/05, Rink. p. I-10887, 26 punktus), 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Cordero Alonso* (C-81/05, Rink. p. I-7569, 37 punktus), 2008 m. sausio 17 d. Sprendimą *Velasco Navarro* (C-246/06, Rink. p. I-105, 35 punktus) ir 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Robledillo Núñez* (C-498/06, Rink. p. I-921, 30 punktus).

18 — Žr. minėtų sprendimų *Rodríguez Caballero* 32 punktą ir *Olaso Valero* 34 punktą, minėtos Nutarties *Guerrero Pecino* 26 punktą; taip pat minėtų sprendimų *Cordero Alonso* 37 punktą ir *Velasco Navarro* 36 punktą.

19 — Žr. minėto Sprendimo *Cordero Alonso* 42 punktą.

39. Vadovaudamasis būtent šiais aiškinant Direktyvą 80/987 svarbiausiais principais ir ieškosiu atsakymo į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą.

40. Kalbant apie pagrindinę bylą, reikia pažymėti, jog iš bylos medžiagos matyti, kad ieškovams pagrindinėje byloje buvo atsisakyta sumokėti visą darbo užmokestį už tris paskutinius darbo santykių mėnesius dėl tos priežasties, kad jų su darbo užmokesčiu susijusios reikalaujamos sumos tapo mokėtinos anksčiau nei per paskutinius šešis mėnesius iki prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo dienos, kuriuos Portugalijos įstatymų leidėjas pasirinko kaip atskaitinį laikotarpį.

41. Pirminėje Direktyvos 80/987 redakcijoje valstybėms narėms buvo numatyta galimybė pasirinkti tik iš trijų datų, kurių išsamus sąrašas buvo pateiktas šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje ir kurios buvo susijusios su darbdavio nemokumo pradžia arba su darbo santykių nutraukimu, o Direktyvoje 2002/74 nuoroda į šias datas buvo panaikinta ir valstybėms narėms buvo palikta visiška laisvė nustatyti atskaitinę datą ir atitinkamai pasirinkti tam tikros trukmės minimalios garantijos laikotarpį.

42. Taigi, norėdamos pasinaudoti galimybe apriboti garantiją laiko atžvilgiu, valstybės narės gali pasirinkti minimalią trijų mėnesių garantiją, patenkančią į šešių mėnesių laikotarpį, einantį prieš atskaitinę datą arba po jos. Taip pat jos turi galimybę numatyti minimalią aštuonių savaičių garantiją, bet ši garantija turi patekti į ilgesnį, mažiausiai aštuoniolikos mėnesių, laikotarpį.

43. Nėra abejonių, jog Direktyva 80/987 neprieštaraujama tam, kad valstybė narė kaip atskaitinio laikotarpio pradžią arba pabaigą<sup>20</sup> nustatytų prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo datą<sup>21</sup>. Jei atitinkama valstybė narė nusprendžia pasinaudoti galimybe apriboti garantiją laiko atžvilgiu, niekas jai netrukdo nustatyti tik šešių mėnesių atskaitinį laikotarpį, jeigu ji užtikrina mokėjimą už tris paskutinius darbo santykių mėnesius, kaip numatyta Portugalijos teisėje.

44. Šiuo atžvilgiu primintina, kad pirminės Direktyvos 80/987 redakcijos 3 straipsnio 2 dalyje valstybėms narėms buvo aiškiai leidžiama kaip atskaitinio laikotarpio pabaigą pasirinkti „darbdavio nemokumo pradžią“ ir kad Teisingumo Teismas išaiškino, jog ši data turi būti suprantama kaip prašymo pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo pateikimo diena<sup>22</sup>.

45. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas valstybėms narėms paliko didelę laisvę, leisdamas joms minimalios garantijos laikotarpį, apimantį tris paskutinius darbo santykių mėnesius, ir atitinkamu atveju – atskaitinį laikotarpį, į kurį patenka šis minimalus laikotarpis, apibrėžti pagal bet kurią datą. Iš tikrųjų apibrėždamos atskaitinį laikotarpį valstybės dažniausiai jį sieja su darbdavio nemokumo pradžios data<sup>23</sup>.

20 — Pagal šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalį, padarius Direktyva 2002/74 pakeitimus, valstybėms narėms leidžiama nustatyti garantijos laikotarpį „iki [jų] nustatytos datos ir (arba) kai kuriais atvejais po jos“.

21 — Šiuo klausimu žr. 2013 m. balandžio 18 d. Sprendimą *Mustafa* (C-247/12), priimtą dėl nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias užtikrinami tik reikalavimai, kilę iki teismo sprendimo iškelti bankroto bylą įrašymo į prekybos registrą.

22 — Žr. 16 išnašoje nurodytą teismo praktiką.

23 — Žr. 5 išnašą.



46. Pasirinkus tokį variantą kyla tam tikras esminis sunkumas dėl būtinybės paisyti Direktyvos 80/987 tikslo. Iš tikrųjų, jei prašymas pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo pateikiamas praėjus daug laiko po darbo santykių nutraukimo, darbuotojai gali netekti garantijos, net jei būtų nustatyta, kad darbo užmokesčio nemokėjimas susijęs su darbdavio nemokumu. Ir, atvirkščiai, jei įmonės veikla tam tikrą laiką po prašymo pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo pateikimo tęsiama, su darbo užmokesčiu susijusios reikalaujamos nesumokėtos sumos gali būti susijusios su laikotarpiais, gerokai vėlesniais nei prašymo pateikimo data<sup>24</sup>.

47. Tačiau valstybių narių diskrecija nėra neribota. Atvirkščiai, ją neišvengiamai riboja pagrindinis reikalavimas vienodai taikyti Sąjungos teisę, būtinybė išsaugoti direktyvos veiksmingumą ir reikalavimai, kylantys iš pagrindinių teisių apsaugos, kuriais valstybės narės yra saistomos visais atvejais, kai turi taikyti Sąjungos teisę.

48. Manau, kad tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias garantija neapima su darbo užmokesčiu susijusių reikalaujamų nesumokėtų sumų, kurios tapo mokėtinos anksčiau nei per paskutinius šešis mėnesius iki proceso dėl nemokumo pripažinimo pradžios, kenkia Direktyvos 80/987 veiksmingumui ir pažeidžia pagrindines teises.

49. Visų pirma tokios teisės nuostatos prieštarauja Direktyvos 80/987 socialiniam tikslui, nes, kaip pažymi Komisija, apribojant atskaitinį laikotarpį paskutiniais šešiais mėnesiais iki nemokumo procedūros pradžios, gali būti taip, kad, nepaisant atitinkamų darbuotojų rūpestingumo, su darbo užmokesčiu susijusios reikalaujamos nesumokėtos sumos visiškai nepateks į garantijos laikotarpį.

50. Šiuo atžvilgiu svarbu priminti, kad apsauga, suteikiama su darbo užmokesčiu susijusiems reikalavimams, kyla iš šių reikalavimų alimentinio pobūdžio, nes dažniausiai dėl jų darbuotojas gali užtikrinti savo ir šeimos pragyvenimą. Ekonomikos ir finansų krizės, paveikusios Sąjungą apskritai ir kai kurias valstybes nars ypač, sąlygomis man atrodo, kad labai svarbu nepamiršti šio su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų aspekto ir žmogiškumo atžvilgiu sudėtingų situacijų, kai darbuotojai negali gauti to, kas jiems priklauso.

51. Yra ir kitas, taip pat lemiamas, argumentas: jis susijęs su vienodo požiūrio principu.

52. Kaip matyti iš Portugalijos vyriausybės pateiktos informacijos, iš trisdešimt vieno bendrovės samdyto darbuotojo aštuoniolikai darbo užmokestį buvo nustota mokėti nuo 2003 m. kovo mėn., vienam darbuotojui nustota mokėti 2004 m. balandžio 1 d. ir dvylika kitų nustojo gauti savo darbo užmokestį skirtingomis 2005 ir 2006 m. datomis.

53. Be to, ši vyriausybė nurodė, kad septyniolika iš aštuoniolikos darbuotojų, nustojusių gauti darbo užmokestį 2003 m. kovo mėn., savo sutartis nutraukė 2003 m. rugsėjo 15 d., o aštuonioliktojo darbuotojo sutartis pasibaigė 2004 m. balandžio 1 d. Darbuotojas, kuriam buvo nustota mokėti 2004 m. balandžio 1 d., savo sutartį nutraukė 2004 m. rugsėjo 30 d., o kitų darbuotojų darbo sutartys buvo nutrauktos bankroto administratoriaus 2006 m. gegužės 5 d. sprendimu dėl galutinio įmonės uždarymo, priimtu jau po to, kai buvo pateiktas prašymas pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo.

24 — Šiuo klausimu žr. M. Estelmann „Europarechtliche Probleme des Drei-Monatszeitraums nach § 183 SGB III“, *Zeitschrift für europäisches Sozial- und Arbeitsrecht* Nr. 11–12, 2003, p. 460, kuris šį aiškumą apibrėžimo nebuvimą įvertina kaip „zentraler Schwachpunkt der Regelung“. Taip pat žr. minėtų sprendimų *Bonifaci ir kt. ir Berto ir kt. ir Maso ir kt.*, taip pat 1997 m. liepos 10 d. Sprendimo *Palmisani* (C-261/95, Rink. p. I-4025) N. Ayse Odman komentarą „Common Market Law Review“, 1998, p. 1395, kuris mano, kad „the achievement or the purpose of the Directive [80/987] to secure a minimum amount of guarantee to the employees who are in this situation will be seriously endangered with the placement of temporal limits starting from the date of the onset of insolvency, especially if the Member State chooses to apply the minimum period which is six months prior to the date of the onset of insolvency“ (p. 1409). Šio autoriaus teigimu, „as long as the causal link exists between the notice of dismissal or the discontinuation of the contract of employment or the employment relationship and the state of insolvency as described in Article 2(2) [of the Directive 80/987], the guarantee envisaged by [this] Directive should be granted to the employee“ (p. 1410).

54. Kadangi atskaitinis laikotarpis prasidėjo 2005 m. gegužės 28 d., t. y. prieš šešis mėnesius iki prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo, tik darbuotojai, kurių darbo sutartis dar nebuvo nutraukta, galėjo tikėtis nesumokėto darbo užmokesčio garantijos. Atvirkščiai, darbuotojai, pavyzdžiui, A.M. Gomes Viana Novo, kurios sutartis buvo nutraukta daugiau nei prieš tris mėnesius, negalėjo tikėtis jokios išmokos.

55. Iš to kylantis skirtingas vertinimas man neatrodo pagrįstas objektyviu situacijų skirtumu. Aišku, kad pagal Direktyvos 80/987 4 straipsnį valstybėms narėms suteikta galimybė nustatyti minimalų garantijos laikotarpį, kuris patektų į atskaitinį laikotarpį, neišvengiamai reiškia skirtingą darbuotojų vertinimą, priklausantį nuo jų paskutinių trijų darbo mėnesių datos. Tačiau nesuprantu, kodėl šis laiko kriterijus turi būti toks svarbus, kad pagrįstų skirtingą vertinimą pagal tai, ar darbuotojai tiesiogiai pareiškė ieškinį dėl darbdavio pripažinimo nemokiu, ar prieš tai kreipėsi į teismą, kad būtų nustatytas jų reikalavimų dydis ir išduotas vykdomasis raštas dėl jų išieškojimo.

56. Siekiant įrodyti, kad situacijos yra visiškai panašios, būtina grįžti prie per teismo posėdį aptarto klausimo dėl ypatingos atitinkamų darbuotojų ir jų darbdavio padėties 2003 m. pabaigoje, kai darbuotojai nusprendė nutraukti savo darbo sutartis.

57. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad šie darbuotojai turėjo paprastą pasirinkimą – kreiptis į darbo teismą su prašymu patenkinti jų reikalavimus, jei darbdavys buvo mokus, arba kreiptis į komercinį teismą su prašymu pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo, kad gautų FGS garantijas.

58. Nors ir atrodo paprasta, šis situacijos apibūdinimas yra visiškai klaidinantis. Iš tikrųjų klausimas, ar darbdavys yra nemokus, kaip tai suprantama pagal taikytinus nacionalinius įstatymus, reikalauja subtilaus teisinio vertinimo remiantis sudėtinga informacija.

59. Dažniausiai darbuotojai šios informacijos nežino ir nenusimano apie tikrąją finansinę savo darbdavio padėtį, todėl negali nustatyti, ar darbo užmokestis buvo nesumokėtas dėl laikino apyvartinių lėšų trūkumo, ar dėl finansinės padėties, susijusios su dideliais ir ilgalaikiais sunkumais.

60. Beje, būtent vėliau, be kita ko, kai pareiškus ieškinius dėl mokėjimo ir vykdomojo rašto išdavimo paaiškėja, kad įmonė negali sumokėti reikalaujamų padengti skolų, dažnai konstatuojamas nemokumas atgaline data.

61. Net jei norint pareikšti ieškinį dėl nemokumo pripažinimo pagal Portugalijos teisę neprivaloma prieš tai pasinaudoti išankstine reikalaujamų nesumokėtų sumų išieškojimo procedūra, nesuprantu, kaip tokiomis aplinkybėmis ieškovams pagrindinėje byloje gali būti priekaištaujama, kad jie iš pradžių pareiškė ieškinį dėl sumokėjimo ir priverstinio išieškojimo, užuot tiesiogiai kreipėsi, neišvengiamai vadovaudamiesi spėlionėmis, dėl nemokumo pripažinimo.

62. Be to, pažymėtina, kad procesas dėl nemokumo pripažinimo – tai sunkių pasekmių turintis veiksmas, kai darbdavys iš dalies arba visiškai netenka teisės disponuoti savo turtu, todėl darbuotojas negali jo prašyti nepagrįstai, neturėdamas pakankamai įrodymų, leidžiančių manyti, kad buvęs jo darbdavys neturi pakankamai aktyvų reikalavimams patenkinti. Net darant prielaidą, kad darbuotojai nutuokė apie savo darbdavio padėtį, jie negali būti kaltinami, kad savo reikalavimams patenkinti pasirinko, bent jau iš pradžių, galimybę pasinaudoti įprastomis teisinėmis procedūromis, nes galbūt jie teisėtai atsižvelgė į kitų darbuotojų, kuriems darbo užmokestis buvo mokamas toliau, padėtį arba į įmonės galimybes atnaujinti veiklą.

63. Nelengva pagrįsti tai, kad darbuotojai, kuriems pirmiesiems buvo nustota mokėti ir kurie pareiškė ieškinį dėl nemokumo pripažinimo, netektų teisės į minimalią garantiją, nors tie, kuriems buvo mokama ilgiau ir kurie ieškinio nepareiškė, gali ja pasinaudoti.

64. Tokiomis aplinkybėmis manau, kad garantijos apribojimu, numatytu 2004 m. liepos 29 d. Įstatymo Nr. 35/2004 319 straipsnyje, kaip jį aiškina nacionalinis teismas, pažeidžiama Direktyva 80/987, siejama su vienodo požiūrio principu.

65. Manau, jog garantija turėjo pradėti veikti, kai tik buvo nustatyta, kad su darbo užmokesčiu susiję reikalavimai, kuriuos darbuotojai prašė padengti, dėl jų darbdavio nemokumo negalėjo būti patenkinti. Manau, šiuo atžvilgiu naudinga patikslinti, kad iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, jog atsisakymas padengti reikalavimus buvo grindžiamas tik ta aplinkybe, kad šie reikalavimai nepateko į atskaitinį laikotarpį, o ne dėl to, kad nebuvo ryšio tarp šių reikalavimų ir darbdavio nemokumo<sup>25</sup>.

66. Plėtojant naują su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų apsaugos metodą, pagal kurį, darbdaviui tapus nemokiam, trečioji institucija užtikrintų šiuos reikalavimus, buvo siekiama pašalinti tradicinių apsaugos mechanizmų, kaip antai įstatymų nustatytos privilegijos, trūkumus, kai darbuotojai tam tikrais bankroto atvejais, pavyzdžiui, kai parduotino turto nedaug arba iš viso jo nebuvo, neturėjo galimybės, kad nesumokėtas darbo užmokestis jiems būtų sumokėtas<sup>26</sup>. Kalbant apie minimalią darbuotojų apsaugą, kurios siekė Sąjungos teisės aktų leidėjas, reikia pažymėti, kad atsisakymas užtikrinti reikalavimą, kuris negalėjo būti išieškotas dėl darbdavio nemokumo, reikštų didelę spragą.

67. Prieš patikslindamas atsakymą, kurį siūlau pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, noriu nurodyti ir paneigti du prieštaravimus, kuriuos atitinkamai pateikė Vokietijos ir Portugalijos vyriausybės.

68. Vokietijos vyriausybė kaip lemiamą argumentą nurodo tą aplinkybę, kad Direktyva 80/987, palyginti su pirmine jos redakcija, valstybėms narėms suteikiama dar didesnė diskrecija rinktis darbuotojų apsaugos darbdaviui tapus nemokiam priemones, nes pagal šios direktyvos 3 straipsnio antrą pastraipą valstybės narės turi visišką diskreciją nustatyti datą, nuo kurios skaičiuojamas atskaitinis laikotarpis. Tačiau pažymėtina, kad Komisija šį pakeitimą išimtinai grindė siekiu supaprastinti metodą, laikytą „nepagrįstai sudėtingu“<sup>27</sup>, ir patikslino, kad paprastesne redakcija „galėjo būti pasiektas *tas pats*“<sup>28</sup> darbuotojų apsaugos rezultatas<sup>29</sup>. Taigi šis pakeitimas negali niekaip pateisinti apsaugos, suteikiamos darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam, lygio sumažinimo. Be to, pažymėtina, kad Direktyva 2002/74 kartu buvo įtvirtinta galimybė išplėsti garantiją reikalavimams, kilusiems po atskaitinės datos, kad prireikus būtų padengtas dar nesumokėtas darbo užmokestis, kai įmonės veikla tęsiama vykdant procesą dėl nemokumo pripažinimo<sup>30</sup>.

69. Savo ruožtu Portugalijos vyriausybė pažymi, kad FGS intervencija neprasideda, kai darbo teisme pareiškiamas ieškinys dėl sumokėjimo, nes toks ieškinys gali būti grindžiamas sunkia ekonomine darbdavio padėtimi ar nemokumu, arba gali ir nebūti tuo grindžiamas. Tačiau, kaip nurodžiau pirma<sup>31</sup>, Teisingumo Teismas atskyrė Direktyvoje 80/987 nustatytos garantijos taikymo sąlygas nuo sąlygų, pagal kurias nustatomi patys užtikrinami reikalavimai. Nors iš tikrųjų garantijų institucija gali imtis veiksmų tik pradėjus procesą dėl nemokumo pripažinimo, tai netrukdo jam, kai tai atsitinka, užtikrinti su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų, kuriuos išieškoti darbuotojai prašė bendrosios kompetencijos teismo, jei išieškoti reikalavimų neįmanoma dėl darbdavio nemokumo.

25 — Prašymo priimti prejudicinį sprendimą 3.1 punkto VIII papunkčio 2 dalyje pažymima, kad „darbdavys buvo pripažintas nemokiu, todėl buvo įvykdyta Įstatymo Nr. 35/2004 <...> 318 straipsnio 1 dalies sąlyga“ (versijos prancūzų kalba p. 6).

26 — Šiuo klausimu žr. A. S. Bronstein „La protection des créances salariales en cas d’insolvabilité de l’employeur: du droit civil à la sécurité sociale“, *Revue internationale du travail* Nr. 6, 1987, t. 126, p. 795.

27 — Žr. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 80/987 [jos pirminė redakcija], pasiūlymo aiškinamosios dalies 4.2 punkto pirmą pastraipą (COM(2000) 832 galutinis, p. 7).

28 — Išskirta mano.

29 — Žr. šio direktyvos pasiūlymo aiškinamosios dalies 4.2 punkto pirmą pastraipą.

30 — Žr. minėto direktyvos pasiūlymo aiškinamosios dalies 4.2 punkto antrą pastraipą.

31 — Žr. šios išvados 35 punktą.

70. Kadangi šie du prieštaravimai paneigti, reikia išnagrinėti mano pasiūlytą atsakymą į užduotą klausimą.

71. Kadangi manau, jog valstybė narė, kuri kaip atskaitinio laikotarpio pabaigos datą pasirenka prašymo pripažinti darbdavį nemokiu pateikimo dieną, negali nuolat netaikyti garantijos reikalavimams, dėl kurių darbuotojai prieš paduodami ieškinį dėl nemokumo, pareiškė ieškinį dėl sumokėjimo ir priverstinio išieškojimo, atsakymas, kuris leistų suderinti apribojimus laiko atžvilgiu su būtinybe visiškai nepanaikinti minimalios apsaugos, reikalaujamos pagal Direktyvą 80/987, ir vienodo požiūrio reikalavimu, teoriškai gali būti dvejopas.

72. Gali būti numatyta galimybė atidėti datą, kurią reikalaujamos sumos tampa mokėtinos, prilyginant su darbo užmokesčiu susijusioms sumoms, kurios tapo mokėtinos per atskaitinį laikotarpį, reikalaujamas sumas, dėl kurių per tą patį laikotarpį buvo pareikštas ieškiny s dėl sumokėjimo ir buvo nesėkmingai bandoma jas išieškoti priverstine tvarka.

73. Pagrindžiant šį sprendimą reikia pažymėti, kad 1978 m. balandžio 13 d. Komisijos pateiktame Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo pasiūlyme<sup>32</sup> valstybės narės buvo įpareigojamos užtikrinti nesumokėtas reikalaujamas sumas, susidariusias per paskutinius dvylika mėnesių iki mokėjimų sustabdymo, arba tas, „kurias per šį laikotarpį buvo nesėkmingai bandoma išieškoti priverstine tvarka“<sup>33</sup>.

74. Tačiau šis sprendimas, man atrodo, pernelyg nutolsta nuo galiausiai patvirtinto teksto, kuriame neminimos sumos, kurių nepavyko išieškoti, bet reikalaujama, kad darbo laikotarpis patektų į atskaitinį laikotarpį<sup>34</sup>.

75. Tinkamesnis man atrodo kitas sprendimas – atidėti atskaitinio laikotarpio pabaigą darbuotojams, kurie iš pradžių pareiškė ieškinį dėl reikalaujamų su darbo užmokesčiu susijusių sumų dydžio nustatymo ir nesėkmingai, nes darbdavys buvo nemokus, siekė jų priverstinio išieškojimo, ir šiuo atveju atskaitinio laikotarpio pradžia laikyti prašymo teismui nustatyti reikalaujamos sumos dydį pateikimą.

76. Primintina, kad tiek, kiek tai įmanoma, nacionalinis teismas turi aiškinti vidaus teisę taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus. Manau, kad toks aiškinimas nėra neįmanomas, nes nekeičiant normos, pagal kurią FGS užtikrina su darbo užmokesčiu susijusias sumas, kurios tapo mokėtinos per paskutinius šešis mėnesius iki proceso dėl nemokumo pripažinimo pradžios komerciniame teisme, pakanka, kalbant apie darbuotojus, kurie darbo teisme pareiškė ieškinį dėl jų su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų patenkinimo, šį procesą dėl nemokumo pripažinimo laikyti pradėtu pateikus ieškinį dėl sumokėjimo.

77. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turės nustatyti, ar toks aiškinimas yra galimas, o jei negalimas, jis neturi taikyti nacionalinės teisės.

32 — OL C 135, p. 2.

33 — Šio direktyvos pasiūlymo 4 straipsnio b punktas.

34 — Žr. Direktyvos 80/987 4 straipsnio 2 dalį.

#### IV – Išvada

78. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Tribunal Central Administrativo Norte* klausimą atsakyti taip:

1980 m. spalio 20 d. Tarybos direktyvos 80/987/EEB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam, iš dalies pakeistos 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/74/EB, 3 ir 4 straipsniai, siejami su vienodo požiūrio principu, turi būti aiškinami taip, kad jiems neprieštarauja nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias su darbo užmokesčiu susijusių reikalavimų garantija taikoma tik reikalaujamos sumoms, kurios tapo mokėtinos per paskutinius šešis mėnesius iki prašymo pradėti procesą dėl nemokumo pripažinimo pateikimo pradžios, jei, tuo atveju, kai darbuotojai iš pradžių pareiškė ieškinį dėl jų reikalaujamų su darbo užmokesčiu susijusių sumų dydžio nustatymo ir nesėkmingai, nes darbdavys nemokus, siekė juos priverstinai išieškoti, šio atskaitinio laikotarpio pradžia laikoma prašymo teismui nustatyti reikalaujamų sumų dydį pateikimo data

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visą vidaus teisę, t. y. materialinę ir proceso, turi patikrinti, ar jis gali aiškinti nacionalinę teisę taip, kad sprendimas pagrindinėje byloje atitiktų Direktyvos 80/987, iš dalies pakeistos Direktyva 2002/74, siejamos su vienodo požiūrio principu, tekstą ir tikslą, o jei toks aiškinimas negalimas, jis neturi pagrindinėje byloje taikyti jokios prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos.